

วิชา หุ้นส่วน

การบรรยายภาคคำ ครั้งที่ ๒

วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑

ดร.พรภัทร์ ตันติกุลานันท์

ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำสำนักประธานศาลฎีกา

หัวข้อที่ ๓ การลงหุ้น

๓.๑ กรณีไม่ได้ตีราคาส่วนลงหุ้น

๓.๒ วิธีการลงหุ้นด้วยทรัพย์สิน

๓.๓ แรงงานเป็นเพียงทุนสมมติ

๓.๔ หุ้นส่วนไม่ส่งมอบส่วนลงหุ้น

ทบทวนหัวข้อที่ ๓.๑ กรณีไม่ได้ตีราคาส่วนลงหุ้น

ไม่ได้ตีราคาส่วนลงหุ้นที่เป็นทรัพย์สินหรือแรงงานไว้

๑. ข้อสันนิษฐานตามมาตรา ๑๐๒๗

“ในเมื่อมีกรณีเป็นข้อสงสัย ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าสิ่งซึ่งนำมาลงหุ้นด้วยกันนั้นมีค่าเท่ากัน”

- ใช้ในกรณีที่มีข้อสงสัยในสัดส่วนของราคาหุ้นว่าเท่ากันเท่านั้น

๒. ตีราคาส่วนลงหุ้นด้วยแรงงาน ตามมาตรา ๑๐๒๘

“ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดได้ลงแต่แรงงานของตนเข้าเป็นหุ้น และในสัญญาเข้าหุ้นส่วนมิได้ตีราคาค่าแรงไว้ ท่านให้คำนวณส่วนกำไรของผู้ที่เป็นหุ้นส่วนด้วยลงแรงงานเช่นนั้น เสมอด้วยส่วนถั่วเฉลี่ยของผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งได้ลงเงินหรือลงทรัพย์สินเข้าหุ้นในการนั้น”

- รวมการคำนวณส่วนขาดทุนด้วย

- ก ลงหุ้นเป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท ข ลงหุ้นเป็นผ้า ๓ ราคาผ้า ๑๐๐,๐๐๐ บาท ค ลงหุ้นด้วยแรงงานแต่มีได้ตีราคาไว้ ราคาแรงของ ค ตามส่วนเฉลี่ยของมูลค่าหุ้นของ ก และ ข **ตามมาตรา ๑๐๒๘** คือ $๕๐,๐๐๐ + ๑๐๐,๐๐๐ / ๒ = ๗๕,๐๐๐$ บาท

- ก ลงหุ้นเป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท ข ลงหุ้นด้วยแรงงานแต่มีได้ตีราคาไว้ ตีราคาแรงงานโดยคำนวณส่วนถัวเฉลี่ยตามมาตรา ๑๐๒๘ **ไม่ได้** เพราะมี ก เพียงคนเดียวที่ลงหุ้นด้วยเงิน อาจถือได้ว่ากรณีเป็นที่สงสัยตามมาตรา ๑๐๒๗ สันนิษฐานว่าสิ่งที่นำมาลงหุ้นมีค่าเท่ากัน (มาตรา ๑๐๒๘ ใช้ได้ต่อเมื่อมีหุ้นส่วนไม่น้อยกว่า ๓ คน)

- ก และ ข ลงหุ้นเป็นเงินคนละ ๕๐,๐๐๐ บาท ค ลงหุ้นด้วยโอนกรรมสิทธิ์ในรถกระบะใหม่ไว้ชนเสื้อผ้า แต่ไม่ได้ตีราคา จะนำมาตรา ๑๐๒๗ มาสันนิษฐานว่ารถกระบะมีราคา ๕๐,๐๐๐ บาท ไม่ได้ เพราะไม่เป็นกรณีมีข้อสงสัยว่าหุ้นที่ลงเท่ากัน เป็นที่ชัดเจนว่าส่วนลงหุ้นไม่เท่ากัน

- ก ลงหุ้นเป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท ข ลงหุ้นเป็นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท ค ลงหุ้นด้วยโอนกรรมสิทธิ์เครื่องจักรแต่ไม่ได้ตีราคา จะนำมาตรา ๑๐๒๗ มาใช้ไม่ได้ เพราะชัดเจนว่า ก และ ข ลงหุ้นไม่เท่ากัน และจะให้ส่วนลงหุ้นของ ค เท่ากับส่วนถัวเฉลี่ยของ ก และ ข ก็ไม่ได้ ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้

- กรณีที่ไม่สามารถนำมาตรา ๑๐๒๗ และ ๑๐๒๘ มาใช้ได้ ผู้เป็นหุ้นส่วนต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ว่าทรัพย์สินหรือแรงงานที่ลงหุ้นมีราคาเท่าใด

ทบทวนหัวข้อที่ ๓.๒ วิธีการลงหุ้นด้วยทรัพย์สิน

๑. การให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นส่วนลงหุ้น มาตรา ๑๐๓๐

- ห้างหุ้นส่วนมีฐานะเหมือนเป็นผู้ซื้อ หุ้นส่วนผู้โอนกรรมสิทธิ์มีฐานะเหมือนผู้ขาย
- ทรัพย์สินที่ลงหุ้นตกเป็นกรรมสิทธิ์รวมของหุ้นส่วนทุกคนทันทีที่แสดงเจตนาว่าลงหุ้น

๒. การให้ห้างใช้ทรัพย์สินเป็นส่วนลงหุ้น มาตรา ๑๐๒๙

- ห้างหุ้นส่วนมีฐานะเหมือนเป็นผู้เช่า หุ้นส่วนผู้นำทรัพย์สินมาให้ห้างใช้มีฐานะเหมือนผู้ให้เช่า
- หุ้นส่วนผู้นำทรัพย์สินมาให้ห้างใช้สามารถจำหน่าย จ่าย โอน จำนอง ก่อภาระติดพันได้ เพราะความสัมพันธ์เป็นไปตามกฎหมายเรื่องเช่าทรัพย์สิน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๗๔๙/๒๕๕๙

จำเลยที่ ๑ เพียงแต่นำที่ดินพิพาทมาให้ใช้เป็นการลงหุ้น มิได้ให้กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทเป็นการลงหุ้น โจทก์จึงมิได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วมในที่ดินพิพาท การที่จำเลยที่ ๒ เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทแทนจำเลยที่ ๑ และได้ขายที่ดินพิพาทให้จำเลยที่ ๓ และจดทะเบียนเลิกการเช่าที่ดินพิพาทระหว่างจำเลยที่ ๑ กับที่ ๒ เป็นเรื่องระหว่างจำเลยทั้งสาม มิได้เป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง

มาตรา ๑๐๔๐ ห้ามมิให้ชักนำเอาบุคคลผู้อื่นเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในห้าง
หุ้นส่วนโดยมิได้รับความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนหมดด้วยกันทุกคน เว้น
แต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น

คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๗๔๐/๒๕๔๒

การเอาทรัพย์สินมาลงหุ้น ของโจทก์และจำเลยทั้งสองนั้น มิได้เอาทรัพย์สินมาเป็นกรรมสิทธิ์ของห้างหุ้นส่วนเป็นแต่เพียงเอามาให้ใช้ในกิจการของห้างหุ้นส่วน จำเลยทั้งสองและโจทก์ จึงยังเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์รวมในที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างพิพาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๖๑ วรรคหนึ่ง ที่แต่ละคน สามารถจำหน่าย ส่วนของตนหรือจำนองหรือก่อให้เกิดภาระติดพันก็ได้

ฉะนั้นการที่จำเลยทั้งสองจำหน่ายกรรมสิทธิ์ในที่ดินและสิ่งปลูกสร้างโดยจำหน่าย เฉพาะส่วนของตน จึงเป็นการใช้สิทธิตามกฎหมายไม่เป็นการละเมิดต่อโจทก์ทั้งไม่อาจถือได้ว่าเป็น การชักนำบุคคลอื่นเข้ามาเป็นหุ้นส่วนโดยไม่ได้รับความยินยอม ตามมาตรา ๑๐๔๐ จากโจทก์ผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกัน เพราะการเป็นหุ้นส่วนต้องเกิดขึ้นโดยความตกลงระหว่างผู้ เป็นหุ้นส่วนด้วย เมื่อโจทก์ ยังมิได้ตกลงให้ผู้รับโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เฉพาะส่วนของจำเลยทั้งสองเข้ามาเป็นหุ้นส่วน ผู้รับโอนก็หากกลายเป็นหุ้นส่วนไม่ การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงไม่เป็นการผิดสัญญาหุ้นส่วน

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๐๐๕/๒๕๕๘

การที่จำเลยและครอบครัวของจำเลยร่วมดำเนินกิจการของร้าน ม. เพื่อกระทำกิจการค้าขายวัสดุก่อสร้างร่วมกันก่อนที่จะมีการจดทะเบียนเป็นบริษัท จำกัด ซึ่งมีความประสงค์จะแบ่งปันกำไรที่จะพึงได้จากกิจการที่ทำนั้น เข้าลักษณะเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญที่ไม่ได้จดทะเบียน โดยมีสมาชิกในครอบครัวของจำเลยทุกคนเป็นหุ้นส่วน ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๑๒ ประกอบมาตรา ๑๐๒๕

การที่โจทก์ผู้เป็นบุคคลภายนอกห้างหุ้นส่วนสามัญดังกล่าวจะขอใส่ชื่อร่วมในโฉนดที่ดิน ๘๗ แปลง ซึ่งมีชื่อจำเลยเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์แทนห้างหุ้นส่วนสามัญนั้น เท่ากับเป็นการเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนโดยไม่ได้ได้รับความยินยอมจากผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนซึ่งไม่อาจกระทำได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๔๐ เมื่อกรณีฟังได้ว่าที่ดินพิพาทดังกล่าวเป็นทรัพย์สินของห้างหุ้นส่วนสามัญมิใช่ของจำเลย โจทก์จึงไม่อาจฟ้องขอใส่ชื่อร่วมได้

หัวข้อที่ ๓.๓ แรงงานเป็นเพียงทุนสมมติ

“แรงงานไม่ใช่ทุนทรัพย์ แรงงานเป็นเพียงแค่ทุนสมมติ”

- การลงหุ้นด้วยแรงงาน แม้ว่าจะมีการตีราคาค่าแรงไว้ ก็ไม่ถือว่า
แรงงานเป็นทุนทรัพย์ เป็นเพียงทุนสมมติเพื่อประโยชน์ในการคำนวณส่วน
กำไร และส่วนขาดทุน

- หากต่อมาได้มีการเลิกจ้าง ในขั้นตอนการชำระบัญชีห้างหุ้นส่วน ก็
จะส่งผลให้หุ้นส่วนที่ลงหุ้นด้วยแรงไม่ได้รับการคืนทุนทรัพย์ ตามมาตรา
๑๐๖๒

“มาตรา ๑๐๖๒ การชำระบัญชี ให้ทำโดยลำดับดังนี้ คือ

(๑) ให้ชำระหนี้ทั้งหลายซึ่งค้างชำระแก่บุคคลภายนอก

(๒) ให้ชดใช้เงินทศรองและค่าใช้จ่ายซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนได้ออกของตนไป เพื่อจัดการค้าของห้าง

(๓) ให้คืนทุนทรัพย์ซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนแต่ละคนได้ลงเป็นหุ้น

ถ้ายังมีทรัพย์เหลืออยู่อีกเท่าไร ก็ให้เฉลี่ยแจกเป็นกำไรในระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วน”

- หากผู้ลงหุ้นด้วยแรงงานประสงค์จะได้รับคืนค่าแรง สามารถตกลงยกเว้นไว้ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๗๔๙/๒๕๕๙

โจทก์เป็นหุ้นส่วนที่ลงหุ้นด้วยแรงงานเท่านั้น ไม่ได้มีเงินมาลงทุน และในสัญญาข้อตกลงร่วมทำผลประโยชน์ดังกล่าว ก็ได้บอกว่าจะแบ่งทุน หรือตีราคาค่าแรงงานเป็นทุนเพื่อคืนให้แก่โจทก์ เมื่อห้างหุ้นส่วนเลิกกัน โจทก์จึงไม่มีสิทธิขอคืนทุนพร้อมดอกเบี้ย

หัวข้อที่ ๓.๔ หุ้นส่วนไม่ส่งมอบส่วนลงหุ้น

- เมื่อหุ้นส่วนแสดงเจตนาตกลงจัดตั้งห้างหุ้นส่วนแล้ว ห้างหุ้นส่วนย่อมเกิดขึ้นทันทีนับแต่นั้น แม้ยังไม่มี การส่งมอบส่วนลงทุนก็ตาม
- การที่หุ้นส่วนคนหนึ่งยังไม่ได้ส่งมอบส่วนลงหุ้น ไม่ได้หมายความว่าหุ้นส่วนคนนั้นจะไม่มีสิทธิในฐานะเป็นหุ้นส่วน

อย่างไรก็ตาม เป็นหน้าที่ของหุ้นส่วนทุกคนต้องส่งมอบส่วนลงหุ้น ดังนั้น เมื่อหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งไม่ส่งมอบส่วนลงหุ้น หุ้นส่วนคนนั้นจึงย่อมตกเป็นผู้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ ในกรณีนี้ หุ้นส่วนอื่นจะมีสิทธิเรียกร้องอย่างไร ?

หุ้นส่วนคนอื่นสามารถใช้สิทธิได้ ๒ ประการดังนี้

๑. เรียกดอกเบี้ย

- ต้องใช้อัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๒๔ ในเรื่องนี้

๒. ขับหุ้นส่วนนั้นออกจากห้าง

“มาตรา ๑๐๓๑ ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดละเลยไม่ส่งมอบส่วนลงหุ้นของตนเสียเลย ท่านว่าต้องส่งคำบอกกล่าวเป็นจดหมายจดทะเบียนไปรษณีย์ไปยังผู้เป็นหุ้นส่วนคนนั้น ให้ส่งมอบส่วนลงหุ้นของตนมาภายในเวลาอันสมควร มิฉะนั้นผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่น ๆ จะลงเนื้อเห็นพร้อมกัน หรือโดยเสียงข้างมากด้วยกันสุดแต่ข้อสัญญา ให้เอาผู้เป็นหุ้นส่วนคนนั้นออกเสียได้”

การจะ**ขับ**หุ้นส่วนออกจากห้างตามมาตรา ๑๐๓๑ ต้องเข้าเงื่อนไข ๔ ประการ

๑. ไม่ส่งมอบส่วนลงหุ้นเสียเลย หากมีการส่งมอบหุ้นบางส่วนแล้วต้องใช้วิธีร้องขอต่อศาลให้**กำจัด**หุ้นส่วนผู้นั้นออกจากห้าง ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๑) ประกอบมาตรา ๑๐๕๘ ถือว่าละเมิดบทบังคับอันเป็นสาระสำคัญ

๒. ต้องส่งคำบอกกล่าวเป็นจดหมายลงทะเบียนไปยังหุ้นส่วนนั้น

๓. ในคำบอกกล่าวต้องบอกกำหนดเวลาให้ส่งมอบส่วนลงหุ้นภายในเวลาอันควร

๔. หากยังคงไม่ส่งมอบส่วนลงหุ้นภายในกำหนดเวลา หุ้นส่วน**ทุกคน**หรือ**โดยเสียงข้างมาก**ตามแต่**ข้อสัญญา**กำหนดไว้อาจลงมติให้ขับหุ้นส่วนนั้นออกจากห้างได้

หัวข้อที่ ๔ การเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาเดิมหรือประเภทของ กิจการ

“มาตรา ๑๐๓๒ ห้ามมิให้เปลี่ยนแปลงข้อสัญญาเดิมแห่งห้างหุ้นส่วนหรือประเภทแห่งกิจการ นอกจากด้วยความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนหมดด้วยกันทุกคน เว้นแต่จะมีข้อตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น”

“ข้อสัญญาเดิม” เช่น ข้อตกลงเกี่ยวกับจัดตั้งห้างหุ้นส่วน หรือ ข้อตกลงในการแบ่งปันกำไร เป็นต้น

“ประเภทแห่งกิจการ” เช่น เดิมตกลงตั้งห้างฯ เพื่อค้าอาหารทะเล ต่อมาขายอาหารอีสานด้วย (เนติ’๖๙)

- ไม่สามารถอาศัยเสียงข้างมากของผู้เป็นหุ้นส่วนได้ ต้องให้ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนยินยอม แม้จะเป็นหุ้นส่วนที่ไม่มีอำนาจจัดการห้างฯ เว้นแต่จะมีข้อตกลงพิเศษไว้เป็นอย่างอื่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๘๒/๒๕๔๓

โจทก์จำเลยตกลงตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญดำเนินกิจการเปิดร้านอาหาร โจทก์เป็นผู้ลงหุ้นเป็นเงิน ส่วนจำเลยลงหุ้นเป็นแรงงาน ตามสัญญากำหนดให้ โจทก์เป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการเงินของร้านอาหารเพียงผู้เดียวซึ่งถือได้ว่าเป็นสาระสำคัญในการตกลงเข้าหุ้นทำกิจการร่วมกันในฐานะที่โจทก์เป็นผู้ลงทุนเป็นเงินทั้งหมด ข้อสัญญาดังกล่าวนี้อันเป็นหุ้นส่วนเพียงคนเดียวจะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เว้นแต่โจทก์หุ้นส่วนอีกคนหนึ่งจะยินยอมด้วย

การที่จำเลยปิดร้านอาหารแล้วเปิดดำเนินกิจการใหม่ในวันรุ่งขึ้น โดยห้ามโจทก์เข้าเกี่ยวข้องในกิจการร้านอาหารนั้น ก็หมายความว่าจำเลยเป็นผู้เข้ารับผิดชอบเกี่ยวกับการเงินในการจัดเก็บรายได้และรายจ่ายในการดำเนินกิจการของร้านอาหารทั้งหมดแทนโจทก์ อันเป็นหน้าที่ของโจทก์ตามสัญญา จึงถือได้ว่าจำเลยได้เปลี่ยนแปลงข้อสัญญาที่ทำกันไว้โดยที่โจทก์ไม่ได้ยินยอมด้วย เป็นการขัดต่อ ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๓๒ การกระทำของจำเลยดังกล่าวย่อมเป็นการปฏิบัติผิดสัญญาเข้าหุ้นส่วนกัน

หัวข้อที่ ๕ การจัดการงานของหุ้นส่วน

แยกพิจารณา ๒ ประเด็น

๕.๑ ความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนกับบุคคลภายนอก

๕.๑.๑ รับผิดชอบบุคคลภายนอกในการกระทำที่เป็นธรรมดาการค้าขายของห้าง มาตรา ๑๐๕๐

๕.๑.๒ ข้อจำกัดอำนาจของผู้เป็นหุ้นส่วนไม่มีผลต่อบุคคลภายนอก มาตรา ๑๐๕๓

๕.๑.๓ ผู้เป็นหุ้นส่วนถือเอาสิทธิต่อบุคคลภายนอกในกิจการซึ่งไม่ปรากฏชื่อตนไม่ได้ มาตรา ๑๐๔๙

๕.๒ ความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนกันเอง

๕.๒.๑ อำนาจในการจัดการงานห้าง มาตรา ๑๐๓๓ – ๑๐๓๖

๕.๒.๒ ผลของการเข้าจัดการงานห้าง มาตรา ๑๐๔๒ ๑๐๔๓ ๘๒๐ ๓๙๖

๕.๑ ความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนกับ บุคคลภายนอก

๕.๑.๑ รับผิดต่อบุคคลภายนอกในการกระทำที่เป็นธรรมดา การค้าขายของห้าง

“มาตรา ๑๐๕๐ การใด ๆ อันผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งได้จัดทำไป ในทางที่เป็นธรรมดการค้าขายของห้างหุ้นส่วนนั้น ท่านว่าผู้เป็นหุ้นส่วน
หมดทุกคนย่อมมีความผูกพันในการนั้น ๆ ด้วย และจะต้องรับผิดร่วมกันโดย
ไม่จำกัดจำนวนในการชำระหนี้ อันได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะจัดการไปเช่นนั้น”

- คำว่า การใด ๆ รวมไปถึงละเมิดด้วย ส่วนคำว่า หุ้นส่วนคนใดคนหนึ่ง อาจเป็นตัวหุ้นส่วนเอง ลูกจ้างหรือตัวแทน

- เชื่อมโยงกับมาตรา ๑๐๒๕ ห้างหุ้นส่วนสามัญ ผู้เป็นหุ้นส่วนหมด
ทุกคนต้องรับผิดร่วมกันเพื่อหนี้ทั้งปวงของหุ้นส่วนโดยไม่มีจำกัด

ธรรมดาค่าขายของห้างดูจากอะไร

๑. ดูจากปกติจารีตประเพณีของธุรกิจประเภทนั้นๆ หากโดยจารีตประเพณีกิจการประเภทเดียวกันทำได้ กิจการดังกล่าวย่อมเป็นธรรมดาค่าขายของห้าง

๒. ดูจากวัตถุประสงค์ของกิจการ

วัตถุประสงค์โดยตรง เช่น เพื่อขายเสื้อผ้า ต้องมีการซื้อเสื้อผ้าหรือซื้อผ้ามาผลิตขาย ทั้งนี้ ขอบวัตถุประสงค์อาจตกลงกันได้เป็นพิเศษให้กว้างหรือแคบกว่าปกติจารีตประเพณีทางการค้าของห้าง

- ถ้ากว้างกว่า ธรรมดาค่าขายของห้างสำหรับบุคคลภายนอกเป็นไปตามวัตถุประสงค์

- ถ้าแคบกว่า ธรรมดาค่าขายของห้างสำหรับบุคคลภายนอกเป็นไปตามปกติจารีตประเพณี

วัตถุประสงค์โดยปริยาย คือ เรื่องที่ได้กระทำหรือต้องกระทำเพื่อให้สามารถบรรลุขอบวัตถุประสงค์โดยตรง เช่น เช่าพื้นที่ เช่าตึกแถว กู้ยืมเงิน

๕.๑.๒ ข้อจำกัดอำนาจของผู้เป็นหุ้นส่วนไม่มีผลต่อ

บุคคลภายนอก

“มาตรา ๑๐๕๓ ห้ามหุ้นส่วนซึ่งมิได้จดทะเบียนนั้น ถึงแม้จะมีข้อจำกัดอำนาจของหุ้นส่วนคนหนึ่งในการที่จะผูกพันผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่น ๆ ท่านว่าข้อจำกัดเช่นนั้นก็ห้ามมีผลถึงบุคคลภายนอกไม่”

- **เหตุผล** ปกติแล้วตามมาตรา ๑๐๓๓ ผู้เป็นหุ้นส่วนย่อมเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการทุกคน ข้อมูลของห้างหุ้นส่วนสามัญซึ่งมิได้จดทะเบียน จะเป็นเพียงข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งมิได้เปิดเผยต่อสาธารณะ ดังนั้นข้อจำกัดอำนาจระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนจึงไม่มีผลผูกพันถึงบุคคลภายนอก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๔๒๙/๒๕๕๕

จำเลยทั้งสองตกลงแบ่งผลประโยชน์ร่วมกันจากส่วนแบ่งรายได้ค่าบริการ เช่น ค่าติดตั้งโทรศัพท์ ค่าเช่าเลขหมายโทรศัพท์ ค่าใช้บริการโทรศัพท์ทางไกลทั้งในประเทศและต่างประเทศ ถือได้ว่าเป็นการตกลงเข้ากันเพื่อกระทำกิจการร่วมกัน ด้วยประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำ จึงมีลักษณะเป็นสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญ โดยไม่จดทะเบียน ตาม พ.พ. มาตรา ๑๐๑๒ ซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคน ต้องรับผิดชอบร่วมกันเพื่อหนี้ทั้งปวงของห้างหุ้นส่วนโดยไม่มีจำกัด ตามมาตรา ๑๐๒๕

แม้สัญญาร่วมการงานและร่วมลงทุนขยายกิจการจะระบุว่า บรรดาความรับผิดชอบที่จำเลยที่ ๒ มีต่อบุคคลภายนอก จำเลยที่ ๑ จะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น ข้อสัญญาดังกล่าวก็เป็นเพียงข้อตกลงภายในระหว่างจำเลยทั้งสอง ซึ่งเป็นหุ้นส่วนกัน ไม่มีผลผูกพันกับโจทก์

ข้อสอบเนติฯ สมัย ๖๙

หนึ่ง สอง สาม สี่ และห้า ตกลงตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญประกอบกิจการค้าอาหารทะเล มีข้อจำกัดอำนาจว่าให้ หนึ่ง สอง และสาม เท่านั้นมีอำนาจจัดการ ต่อมา หนึ่งเรียกประชุมหุ้นส่วนทุกคนเพื่อขายอาหารอีสานด้วย มติที่ประชุม คือ ทุกคนตกลง ยกเว้นห้า

ต่อมา ห้า ทำสัญญาซื้อวัตถุดิบสำหรับปรุงอาหารทะเลจากสมชาย เป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท โดยสมชายไม่ทราบว่าห้างหุ้นส่วนมีหนึ่ง สอง และสามเท่านั้นที่มีอำนาจจัดการ สมชายส่งมอบวัตถุดิบตามสัญญา แต่ หนึ่ง สอง และสามไม่ยอมรับมอบ

(๑) มติที่ประชุมชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ (๒) สมชายฟ้องใครให้รับผิดชอบได้บ้าง

เฉลย (มาตรา ๑๐๓๒ ๑๐๕๐ ๑๐๕๓)

(๑) มติที่ประชุมชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

มาตรา ๑๐๓๒ ห้ามเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาเดิมหรือประเภทกิจการ นอกจากด้วยความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคน

(๒) สมชายฟ้องใครให้รับผิดชอบได้บ้าง

มาตรา ๑๐๕๐ การใดๆอันหุ้นส่วนคนใดทำไปในทางที่เป็นธรรมดา การค้าขายของห้างหุ้นส่วน หุ้นส่วนทุกคนย่อมผูกพันในการนั้น และรับผิดชอบโดยไม่จำกัดจำนวนในการชำระหนี้

มาตรา ๑๐๕๓ ข้อจำกัดอำนาจไม่มีผลถึงบุคคลภายนอก

๕.๑.๓ ผู้เป็นหุ้นถือเอาสิทธิต่อบุคคลภายนอกในกิจการซึ่ง ไม่ปรากฏชื่อตนไม่ได้

“มาตรา ๑๐๔๙ ผู้เป็นหุ้นส่วนจะถือเอาสิทธิใด ๆ แก่
บุคคลภายนอกในกิจการค้าขายซึ่งไม่ปรากฏชื่อของตนนั้นหาได้ไม่”
(ข้อสอบเนติ’๕๐ และ ๕๙)

- ไม่ได้เข้ามาเป็นคู่สัญญาในกิจการค้าขาย หลัก Privity of Contract

- มาตรา ๑๐๔๙ เป็นบทคุ้มครองบุคคลภายนอก เนื่องจากไม่สามารถ
แสวงหาหลักฐานเพื่อตรวจสอบได้ว่าบุคคลผู้กล่าวอ้างถือเอาประโยชน์เป็นหุ้นส่วน
ในห้างหุ้นส่วนนั้นจริงหรือไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๗๒๑/๒๕๔๓

จำเลยร่วมกับ ส. และ ม. เป็นหุ้นส่วนกันในห้างหุ้นส่วนสามัญรับถมดินให้แก่จำเลย แต่จำเลยร่วมเพียงผู้เดียวทำสัญญาเป็นผู้รับจ้างถมดินให้แก่จำเลย ส. และ ม. มิได้เป็นคู่สัญญากับจำเลยจึงไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน แม้บุคคลทั้งสองจะเป็นหุ้นส่วนกับจำเลยร่วมก็ตาม แต่ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๔๙ ผู้เป็นหุ้นส่วนจะถือเอาสิทธิใด ๆ แก่บุคคลภายนอกในกิจการค้าขายซึ่งไม่ปรากฏชื่อของตนนั้นหาได้ไม่ ส. และ ม. จึงไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องให้จำเลยชำระค่าจ้างถมดิน สิทธิเรียกร้องค่าจ้างถมดินจากจำเลยตามสัญญา นี้จึงเป็นของจำเลยร่วมแต่เพียงผู้เดียว ดังนั้น จำเลยร่วมแต่เพียงผู้เดียวย่อมมีอำนาจโอนสิทธิเรียกร้องที่มีอยู่ต่อจำเลยตามสัญญาว่าจ้างถมดินให้แก่โจทก์ได้

ข้อสังเกต

- ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียนไม่มีสภาพนิติบุคคล ดังนั้นหุ้นส่วนผู้จัดการจะใช้ชื่อตนเองเป็นคู่สัญญาเสมอ
- ระหว่างหุ้นส่วนด้วยกันเอง เรียกเอาส่วนของตนได้แม้จะไม่ปรากฏชื่อตนในกิจการค้ำนั้น ตามมาตรา ๑๐๔๘
- กรณีบุคคลภายนอกทำละเมิดต่อห้างหุ้นส่วน หุ้นส่วนทุกคนฟ้องคดีได้ เพราะไม่ใช่กิจการค้ำ

๕.๒ ความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนกันเอง

๕.๒.๑ อำนาจในการจัดการงาน มาตรา ๑๐๓๓ – ๑๐๓๗

ดูก่อนว่ามีข้อตกลงในการจัดการงานห้างหุ้นส่วนหรือไม่

๑. กรณีไม่มีข้อตกลง เริ่มต้นวิเคราะห์จากมาตรา ๑๐๓๓ หุ้นส่วนทุกคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ

“มาตรา ๑๐๓๓ ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนมิได้ตกลงกันไว้ในกระบวนจัดการห้างหุ้นส่วนไซร์ ท่านว่าผู้เป็นหุ้นส่วนย่อมจัดการห้างหุ้นส่วนนั้นได้ทุกคน แต่ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งคนใดจะเข้าทำสัญญาอันใดซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนอีกคนหนึ่งทำท่วงนั้นไม่ได้

ในกรณีเช่นนี้ ท่านให้ถือว่าผู้เป็นหุ้นส่วนย่อมเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการทุกคน”

หุ้นส่วนทุกคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ มีอำนาจจัดการงานได้โดยลำพัง

ตัวอย่างการจัดการงานของหุ้นส่วน ตามมาตรา ๑๐๓๓

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๙๔๘/๒๕๕๕

โจทก์ร่วมและผู้เสียหายที่ ๒ เข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียนกับบริษัท อ. เพื่อดำเนินกิจการของโรงเรียน อันมีโจทก์ร่วมและผู้เสียหายที่ ๒ เป็นหุ้นส่วน เมื่อไม่ปรากฏว่าผู้เป็นหุ้นส่วนตกลงกันไว้ในกระบวนการห้างหุ้นส่วน ผู้เป็นหุ้นส่วนย่อมจัดการห้างหุ้นส่วนนั้นได้ทุกคน ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๓๓ วรรคหนึ่ง โจทก์ร่วมในฐานะหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนสามัญยังมีได้จดทะเบียน ย่อมเป็นผู้เสียหายมีอำนาจร้องทุกข์เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา หรือเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการได้

ตามมาตรา ๑๐๓๓ มีข้อยกเว้นว่า แม้หุ้นส่วนทุกคนจะมีอำนาจจัดการงานได้โดยลำพัง แต่จะเข้าจัดการงานซึ่งหุ้นส่วนอีกคนหนึ่งทักท้วงไม่ได้

ประเด็นปัญหา หากหุ้นส่วนคนหนึ่งได้จัดการงานซึ่งหุ้นส่วนคนอื่นได้ทักท้วงโดยผลการ ผู้เป็นหุ้นส่วนแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบในหนี้ดังกล่าวอย่างไร

๑. ความรับผิดชอบของหุ้นส่วนต่อบุคคลภายนอก ย้อนกลับไปพิจารณาตามมาตรา ๑๐๕๐

- หากการนั้นเป็นเรื่องธรรมดาการค้าขายของห้าง บุคคลภายนอกซึ่งเป็นเจ้านี้ย่อมมีสิทธิเรียกให้หุ้นส่วนทุกคนรับผิดชอบในหนี้ดังกล่าวได้ ตามมาตรา ๑๐๕๐ หุ้นส่วนอื่นจะยกมาตรา ๑๐๓๓ ขึ้นต่อสู้กับบุคคลภายนอกไม่ได้ เป็นเรื่องระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันเท่านั้น

๒. ความรับผิดระหว่างหุ้นส่วนด้วยกัน พิจารณาตามมาตรา ๑๐๔๒ ๑๐๔๓ และ ๓๙๖

“มาตรา ๑๐๔๒ ความเกี่ยวพันระหว่างหุ้นส่วนผู้จัดการกับผู้เป็นหุ้นส่วน ทั้งหลายอื่นนั้น ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยตัวแทน”

“มาตรา ๑๐๔๓ ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนอันมิได้เป็นผู้จัดการเอื้อมเข้ามาจัดการงานของห้างหุ้นส่วนก็ดี หรือผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งเป็นผู้จัดการกระทำล่วงขอบอำนาจของตนก็ดี ท่านให้บังคับด้วย บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยจัดการงานนอกสั่ง”

“มาตรา ๓๙๖ ถ้าการที่เข้าจัดการงานนั้นเป็นการขัดกับความประสงค์อันแท้จริงของตัวการก็ดี หรือขัดกับความประสงค์ตามที่จะพึงสันนิษฐานได้ก็ดี และผู้จัดการก็ควรจะได้รู้สึกเช่นนั้น แล้วด้วยไซ้ ท่านว่าผู้จัดการจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตัวการเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่ที่ได้เข้าจัดการนั้น แม้ทั้งผู้จัดการจะมีได้มีความผิดประการอื่น”

สรุป เมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งได้เข้าจัดการงานซึ่งหุ้นส่วนอื่นได้ทักท้วง =
กระทำล่วงขอบอำนาจ หุ้นส่วนผู้นั้นย่อมต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อ
ความเสียหายต่อหุ้นส่วนคนอื่นจากการเข้าจัดการงานนั้น

ตัวอย่างของอาจารย์สหพันธ์วิเคราะห้ทั้งจากมุมมองของบุคคลภายนอกและ
ของผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกัน

ก ข ค ตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญวัตถุประสงค์ขายไก่ย่าง ทั้งสามคนยอมมีสิทธิ
จัดการงาน เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการตามมาตรา ๑๐๓๓ วรรคสอง ต่อมา ข
ซื้อไก่จาก ง เพื่อประกอบกิจการ โดย ค คัดค้าน

- ระหว่าง ก ข ค ให้ใช้มาตรา ๓๙๖ ประกอบมาตรา ๑๐๔๓ การซื้อ
ไก่ของ ข จาก ง ถือว่าเป็นกิจการที่หุ้นส่วนผู้จัดการไม่มีอำนาจจัดการและ ข
ทราบแล้วยังฝืนกระทำไป หากมีความเสียหายเกิดขึ้นกับผู้เป็นหุ้นส่วน ข ต้อง
รับผิดชอบผู้เป็นหุ้นส่วน

- ระหว่าง ก ข ค กับ ง ให้ใช้มาตรา ๑๐๕๐ การซื้อไก่เป็นเรื่อง
ธรรมดาการค้าขายของห้างฯ ง จึงเรียกให้ ก ข ค คนใดคนหนึ่งรับผิดชอบโดย
สิ้นเชิงได้

ดูก่อนว่ามีข้อตกลงในการจัดการงานห้างหุ้นส่วนหรือไม่

๒. กรณีมีข้อตกลง จะมี ๒ แบบ

แบบที่ ๑ ตกลงว่าการจัดการงานของห้างของหุ้นส่วน ให้เป็นไปตามมติเสียงข้างมากของหุ้นส่วน มาตรา ๑๐๓๔

“ถ้าได้ตกลงกันไว้ว่าการทำงานของห้างหุ้นส่วนนั้นจักให้เป็นไปตามเสียงข้างมากแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนไซ้ร้ ท่านให้ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งมีเสียงเป็นคะแนนหนึ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนที่ลงหุ้นด้วยมากหรือน้อย”

- หรืออาจกำหนดสัดส่วนเสียงของหุ้นส่วนแต่ละคนไว้ไม่เท่ากันก็ได้

แบบที่ ๒ ตกลงให้หุ้นส่วนคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ

มาตรา ๑๐๓๕

“ถ้าได้ตกลงกันไว้ว่าจะให้ผู้เป็นหุ้นส่วนหลายคนจัดการห้างหุ้นส่วนไซร์
หุ้นส่วนผู้จัดการแต่ละคนจะจัดการห้างหุ้นส่วนนั้นก็ได้ แต่หุ้นส่วนผู้จัดการคน
หนึ่งคนใด จะทำการอันใดซึ่งหุ้นส่วนผู้จัดการคนหนึ่งทักท้วงนั้นไม่ได้”

ข้อสังเกต

- การถอดหุ้นส่วนผู้จัดการต้องทำโดยมติเอกฉันท์ มาตรา ๑๐๓๖
- ถ้าหุ้นส่วนตกลงตั้งหุ้นส่วนผู้จัดการคนเดียว หุ้นส่วนผู้จัดการนั้นมี
อำนาจจัดการงานได้ตามลำพัง ถ้าตั้งหลายคนแต่ละคนก็จัดการได้โดยลำพัง
เช่นกัน เพียงแต่จะทำการอันใดที่หุ้นส่วนผู้จัดการอีกคนทักท้วงไม่ได้ (ลักษณะ
เดียวกับมาตรา ๑๐๓๓)

- หากหุ้นส่วนผู้จัดการคนหนึ่งได้จัดการงานซึ่งหุ้นส่วนผู้จัดการคนอื่นได้
หักท้วงโดยผลการ ความรับผิดชอบของหุ้นส่วนต่อบุคคลภายนอก ย้อนกลับไป
พิจารณาตามมาตรา ๑๐๕๐ คือ ถ้าเป็นเรื่องธรรมดาการค้าขายของห้าง
บุคคลภายนอกซึ่งเป็นเจ้านี้ย่อมมีสิทธิเรียกให้หุ้นส่วนทุกคนรับผิดชอบในหนี้
ดังกล่าวได้ ตามมาตรา ๑๐๕๐

- ส่วนความรับผิดชอบระหว่างหุ้นส่วนด้วยกัน พิจารณาตามมาตรา ๑๐๔๒
๑๐๔๓ และ ๓๙๖ = กระทำล่วงขอบอำนาจ หุ้นส่วนผู้จัดการรายนั้นย่อมต้อง
รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อหุ้นส่วนคนอื่นจากการเข้า
จัดการงานนั้น

๕.๒.๒ ผลของการเข้าจัดการงาน (ในระหว่างผู้เป็น
หุ้นส่วนด้วยกัน) มาตรา ๑๐๔๒ ๑๐๔๓ ๘๒๐ ๓๙๖

๑. กรณีที่ผู้จัดการงานกระทำไปโดยมีสิทธิจัดการ

- เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ไม่ว่าจะตามมาตรา ๑๐๓๓ (หุ้นส่วนทุกคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ) และกระทำไปโดยไม่ถูกคัดค้านจากหุ้นส่วนอื่น หรือตามมาตรา ๑๐๓๕ (ตกลงกันให้บางคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ) และกระทำไปโดยไม่ถูกคัดค้านจากหุ้นส่วนผู้จัดการอื่น

- เวลาวินิจฉัยให้นำมาตรา ๑๐๔๒ ซึ่งกำหนดให้นำเรื่องตัวแทนมาใช้ คือ การกระทำของผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการรายนั้นผูกพันหุ้นส่วนอื่น

มาตรา ๑๐๔๒ ความเกี่ยวพันระหว่างหุ้นส่วนผู้จัดการกับผู้เป็นหุ้นส่วน ทั้งหลายอื่นนั้น ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยตัวแทน

มาตรา ๘๒๐ ตัวการย่อมมีความผูกพันต่อบุคคลภายนอกในกิจการทั้งหลายอันตัวแทนหรือตัวแทนช่วงได้ทำไปภายในขอบอำนาจแห่งฐานตัวแทน

๒. กรณีที่ผู้จัดการงานกระทำไปโดยไม่มีสิทธิจัดการ

- ไม่ได้ได้เป็นส่วนผู้จัดการ เพราะมีการกำหนดไว้เฉพาะบางคน ตามมาตรา ๑๐๓๕

- เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ไม่ว่าจะตามมาตรา ๑๐๓๓ (หุ้นส่วนทุกคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ) หรือตามมาตรา ๑๐๓๕ (ตกลงกันให้บางคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ) แต่กระทำไปโดยถูกคัดค้าน หรือกระทำไปโดยนอกเหนือข้อจำกัดอำนาจที่บรรดาหุ้นส่วนตกลงกัน

- เวลาวินิจฉัยให้นำมาตรา ๑๐๔๓ ซึ่งกำหนดให้นำเรื่องจัดการงานนอกสั่งมาใช้ คือ มาตรา ๓๙๖ ถ้าสมประโยชน์ไม่ต้องรับผิดชอบหุ้นส่วนอื่น ถ้าเสียหายถึงต้องรับผิดชอบ

มาตรา ๑๐๔๓ ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนอันมิได้เป็นผู้จัดการเฝ้าเข้ามาจัดการงานของห้างหุ้นส่วนก็ดี หรือผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งเป็นผู้จัดการกระทำล่วงขอบอำนาจของตนก็ดี ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยจัดการงานนอกสั่ง

มาตรา ๓๙๖ ถ้าการที่เข้าจัดการงานนั้นเป็นการขัดกับความประสงค์อันแท้จริงของตัวการก็ดี หรือขัดกับความประสงค์ตามที่จะพึงสันนิษฐานได้ก็ดี และผู้จัดการก็ควรจะได้รู้สึกเช่นนั้นแล้วด้วยไซ้ ท่านว่าผู้จัดการจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตัวการเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่ที่ได้เข้าจัดการนั้น แม้ทั้งผู้จัดการจะมีได้มีความผิดประการอื่น